

Raiņa vasarnīca Jaundubultos *Summer Cottage of Rainis in Jaundubulti*

Astrīda Cīrule

Raiņa un Aspazijas vasarnīca Jūrmalā, Majoros
Jāņa Pliekšāna iela 5/7, Jūrmala, LV-2015
E-pasts: Astrida.cirule@memorialiemuzeji.lv

Valdis Gavars

Latvijas Zinātņu akadēmija
Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-10500
E-pasts: v.gavars@inbox.lv

Jaundubultos, Poruka prospektā 61, atrodas ēka, pie kuras piestiprināta plāksnīte: “Latviešu tautas dzejnieks J. Rainis dzīvoja šajā namā 1904.–1905?”. Rainis vasarnīcu būvēja 1904. gadā: “Varbūt, ka vasarnīca man dos kādus ienākumus. Es gribētu iekārtoties tā, lai varu nodoties tikai rakstniecībai.” Viņš te uzrakstīja lugu “Uguns un nakts”, kā arī kopā ar Aspaziju aktīvi piedalījās 1905. gada notikumos. Pēc došanās trimdā uz Šveici vasarnīcu pārdevis un, atgriežoties Latvijā, par to nav vairs interesējies. Rainis par LU goda biedru uzņemts 1920. gadā. Padomju laikā vasarnīcā atradās Raiņa vārdā nosauktā pionieru nometne. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā īpašnieks nepieteicās, koka ēka 24 gadus atradās valsts iestāžu pārvaldībā, bet diemžēl nekas netika darīts šīs unikālās ēkas saglabāšanai. 2015. gadā Raiņa celto vasarnīca valsts pārdeva. Tagad SIA “Raiņa sēta” uzsākusi to apsaimniekot un atjaunot, lielu uzmanību veltot Raiņa un Aspazijas memoriālajai istabai.

Atslēgvārdi: Raiņa vasarnīca, “Uguns un nakts”, 1905. gada revolūcija, Raiņa priedes, “Lauztās priedes”.

Rainis kopā ar Aspaziju atgriezās no trimdas Slobodskā (Vjatkas guberņā) 1903. gada maijā. Trimdā bija radušies daudzi dzejoļi, kuri iznāca dzimtenē atsevišķās grāmatās: Raiņa pirmais dzejoļu krājums “Tālas noskaņas zilā vakarā” (1903) un Aspazijas “Dvēseles krēsla” (1904).

Saulcerīte Viese par dzejnieku atgriešanos stāsta: “Dzejnieki jau posās uz Jūrmalu. Bijušie trimdinieki, priecādamies kā bērni, steidzās pa senajām jūrmalas takām, it kā gribēdami atrast savu pirmo vasaru, kad te klīda paslepšus no Pliekšānu Doras un viņas draudzenēm. Pa šiem gadiem bija saceltas vasarnīcas ar tornīšiem, ar kokgriezumiem gar logu ailām, dzegām, jumtgalēm, ierīkotas jaunas ielas. Labi te būs atkal dzīvot, vakaros skatīties saulrietā pār ūdeņiem, svētdienās iet uz Horna dārza koncertzāli. Mazais namiņš Mellužos (Salacas ielā 4), kur reiz bija Raiņa vasaras mājvieta, stāvēja turpat, kāpu aizvējā. Nu viņi bija atgriezušies, un viņi gribēja te palikt. Neatkarīgi laimīgi.” [1] Abi dzejnieki šajā laikā jutās saskanīgi un

labi. Naudas rūpes viņus nenomāca. Izdevējs Gulbis par tulkojumiem maksāja labi. Naudu vasarnīcas būvei Rainis bija saņēmis no tēva agrākā parādnieka Strašinska.

Raiņa celtā vasarnīca

Rainis ar Aspaziju nolēma nometināties jūrmalā pastāvīgāk. Izvēle krita uz jau pazīstamo rajonu – Jaundubultiem. Rainis griezās Baltijas guberņu Zemkopības un valsts īpašuma ministrijā, un 1903. gada 11. decembrī viņam piešķir zemi valsts vasarnīcu iecirknī, Slokas mežsaimniecībā (Mellužos, Aleksandra prospektā 16). Nomāse rente gadā noteikta 140 rubļu, un tā jāmaksā Valsts kasē [2]. Tūlīt arī meistari J. Pētersons un A. Vītols uzsāk vasarnīcas būvi. Pētersonu ģimeni Rainis pazina no 1894. gada, jo viņi bija “pēperkoku namiņa” īpašnieki Salacas ielā 4. A. Vītols bija J. Pētersona sievas māsas vīrs, un viņš bija atpircis šo “pēperkoku namiņu”.

Darbu organizēja un materiālus iepirka Rainis pats. Mājas plānu zīmēja un to apstiprināja J. Auziņš. Saulcerīte Viese raksta: “Dzejnieks, kurš visus šos gadus bija tāls no reāliem saimnieciskiem un fiziskiem darbiem, ar apbrīnojamu izdarīgu jau no paša gada sākuma metās būvēties jaunajā gruntsabalā.” [1]

Koku ciršanas atļauja bija saņemta 16. martā. Tika nocirstas 32 lielas un 22 mazas priedes, kā arī 8 lieli un 4 mazi bērzi. Būves projekts apstiprināts 15. aprīlī. Raiņa saglabātajos materiālos atrodama sīkāka informācija par būvi [3]. Kokmateriāli iepirkti Dubultos no *Берлинъ и Шалитъ*, ķieģeļi – no *F. Baumanъ*, skārds un stikls – no skārdnieka *B. Goldschmit*, tapetes un bordes no *L. Maisel*. Rīgā no M. P. Silenieka iepirkts: 17 kastes dažādu naglu, 3 ruļļi jumta papes, cepeškrāns, plīts, plīts durtiņas, bleķa aizšaujama, *dampf klappe*, dzelži, drāts, atslēgas, logu eņģes, vēja āķi, stūra dzelži, glāznīka naglas. No Vilhelma Štrauhmana Karlsbādē (Melluži) iepirkti logi, savienojumi un atslēgas. No *F. Baumanъ un E. Vining* Dubultos iepirkti: grunts balķi, plankas, “kārtes priekš spārēm”, spundēti dēļi, jumta laktas, jumta šindelī, verandas jumta pape, durvju un logu apmales, 7 logi, 9 durvis, 5 vezumi zāģu skaidu, plīts, 5000 ķieģeļu pamatam un skurstenim, kaļķi, 6 kastes naglu un smiltis [4]. Par krāsošanas darbiem maksāti 460 rbļ. Iepirkumu kvītis ir rakstītas latviešu, krievu un vācu valodā. 10. septembrī tiek sakārtota teritorijai piegulošā ielas daļa. Mājas pirmais stāvs gatavs, un Slokas mežniecības meža revīdents V. Dedudiks 1904. gada 21. septembrī pieņem ekspluatācijā jaunbūves koka dzīvojamu ēku un ledus pagrabu. Būve atbilst projektam, un to drīkst apdzīvot. Pirmajā stāvā ir uzbūvētas 4 istabas, virtuve un saimniecības telpa. Otrajā stāvā jumta izbūvē gatava viena istaba un veranda (att.).

Nākamajā 1905. gadā būvdarbi, kā arī materiālu iepirkumi turpinās. Iepirktas arī mēbeles un istabu aprīkojumi vasarnīcīem. Māja apdrošināta 10. maijā kompānijā *Erste Russische Assecuranz Compagnie, General agentur John Hafferbergs*, tā novērtēta 4500 rbļ. vērtībā.

Rainis Skalbem stāstīja: “Es saņēmu mantojumu no tēva un, lai tas nepazustu, uzcēlu šo vasarnīcu. Var būt, ka tā man dos kādu ienākumu. Es gribētu iekārtoties tā, ka varu nodoties tikai rakstniecībai.” [5] Šo domu Rainis atkārtoti ar A. Deglavam 1907. gada vēstulē: “Tavs aprēķins par nelielu māju celšanu uz tās grunts ir tāds pats, kādu es to biju nodomājis – tikt pie neatkarīgas literārās darbības un

pie labas strādāšanas, tas būtu bijis mans Arhimeda punkts, no kura es būtu spējjis pasauli pacelt.” [6]

J. Kalniņš grāmatā “Rainis” raksta: “Raiņa vasarnīcas pirmais stāvs 1904. gada rudenī bija pabeigts un to izdeva īrniekiem. Vasaru dzejnieki pavadīja vasarnīcas neizbūvētā augšstāvā. Tikai uz nākamo gadu viņi paspēja iekārtot zem mājas tornīša istabu Aspazijai. Otrā stāvā neizbūvētajā daļā bija jau iemūrēts kamīns, un tajā viņa gatavoja – tad, kad saradās kopā ciemiņi, sprieda par literatūru un dzīvi un bija izsalkuši. Nemaz nebija tik viegli ik dienas rūpēties par galdā liekamo, bet Iniņa to darīja ar prieku. Dzejnieks pazuda no šo cilvēku burzmas gan priekšpusdienās, gan pēcpusdienās. Savām dienām bija noteicis stingru režīmu, lai varētu iecerēto padarīt. Viņš pazuda meža klusumā un strādāja, tulkoja Gēti, uzrakstīja pa dzejas rindai, pa jaunās lugas skatam. Iniņa palika istabā, brīvē dabā strādāt viņai neveicās.” [7]

Policijas slepenie novērotāji, kas sekoja Raiņa dzīves vietām, ziņoja: 1904. gada 14. janvārī Pliekšāns apmeties dzīvot Jelgavā, Vecā ielā 4. Un jau 5. februārī no Jelgavas atbraucis uz jūrmalu un ieguvis nekustamo īpašumu Dubultos, Aleksandra prospektā 16, bet ziemas otro pusi mitinās pie Jūlija Pētersona Aleksandra prospektā 2 (tagad Rojas iela 3) [8].

Attēls. Rainis un Aspazija uz Jaundubultu vasarnīcas balkona 1905. gadā.

J. Rieksta foto

Kādu laiku vasarnīcā pie Raiņa un Aspazijas uzturas Kārlis Skalbe (1879–1945), bieži iegriežas komponists Emīls Dārziņš (1875–1910). Te viesojies rakstnieks Augusts Deglavs (1862–1922) un pavisam jauniņā Biruta Skujeniece

(1888–1931) – topošā aktrise, nākamā Aspazijas un Raiņa varoņtēlu atveidotāja. Viņu ciemiņi ir arī revolucionārs Pauls Dauge (1869–1946), skolotājs Fricis Vitenbergs (1879–1964), grāmatizdevējs J. Ozols (1859–1906) un daudzi citi. Šajā vasarnīcā pirmoreiz sastopas Rainis un viņa nākamais biogrāfs Antons Birkerts (1876–1971).

Kārlis Skalbe 1899. gadā bija veltījis Aspazijai viņas tonalitātē uzrakstītu dzejoli “Sarkanās puķes”. Viņš mūža novakarē atzinās, ka šis dzejolis bija viens no tiem gara produktiem, kas atmodināja viņa dvēseli. Par Jaundubultiem Skalbe atceras: “Tā gada vasarā es reiz apmeklēju dzejniekus Jūrmalā, Kārlsbādē (Mellužos), Aleksandra prospektā, līdzās priežu mežam, starp celmiem bija maza vasarnīca. Apakšējais stāvs bija izīrēts. Paši saimnieki bija apmetušies augšā. Aspazijai tur vienā galā bija istaba ar gultu, galdu un krēsliem. Atmiņā pazib arī kāda spoguļa stikls. Rainis dzīvoja vēl neizbūvētā paspārnē, kur arī rakstīja. Uz kādas kastes stāvēja maza petrolejas virtuvīte, tur kūpēja katliņš, kurā sautējās pīle ar zirnīšiem, ko abi dzejnieki uzraudzīja. Šī dzīve bija pilna brīnišķīgas sirsniņas. Bohēmisko pieticību rotāja gaišs humors. Pie brokastīm izlozējām desu, kas bija viena pa trim. – Ar zaļu stiebru kurvīti Aspazija gāja iepirkties pa Jūrmalas veikaliņiem. Viņas soļi ņipri skanēja uz ietves dēļiem. Reiz mājastēvs man ierādīja gulvietu istabiņā, bet pats pārvācās stāva neizbūvētajā daļā.” Skalbe no Ērgļiem Rainim rakstīja vēstulē: “Kad redzu pa logu priedes lokāmiņus, tad domāju, ka tagad jūrā lieli viļņi, no jūras domas arvien pāriet uz Tevi. Vai jau sildies savā tornī?” [9]

Emīls Dārziņš 1904. gadā sacerēja jauktam korim dziesmas “Lauztās priedes” un “Senatni” ar Raiņa dzejoļu vārdiem un “Sapņu tālumā” ar Aspazijas dzejoļu vārdiem. Emīls Dārziņš gribēja komponēt operu un mudināja, lai “Lauzto priežu” sarakstītājs pabeidz iecerēto libretu “Uguns un nakts”. Bet Rainis atbildēja, ka, dienām tālāk ritot, viņš skaidrāk redz, ka tas nemaz nav operas librets, kas viņam sanāk rakstot.

Antons Birkerts rakstīja: “Kas zīmējas uz Raiņa ikdienišķo dzīvi šinī laikmetā, tad lielāko tiesu ne tikai vasaru, bet arī ziemu viņš līdz ar Aspaziju dzīvoja Jūrmalā. Viņu vasarnīca, neliela divstāvu ēka ar mazu zaļu tornīti vienā stūrī, atradās minūtes piecas no Mellužu stacijas un tikpat tālu no jūras. Pa vakariem tika sarīkoti mazi kopēji pastaigāšanās gājieni uz jūru un gar jūru – skatīties saules rietu.” [10] 1905. gada jūnijā vasarnīcā viesojās izdevējs Jānis Ozols, bet oktobrī viņa izdevumā nāk klajā jaunais Raiņa krājums “Vētras sēja”.

Raiņa darbs “Uguns un nakts”, kura apakšnosaukums ir “Sena dziesma – jaunās skaņās”, ir ievērojamākais, ko viņš uzraksta savā vasarnīcā. Lugas “Uguns un nakts” priekšvārdā Rainis raksta: ““Uguns un nakts” tika sacerēta 1903. un 1904. gadā dažādās vietās, vislielākā daļa Rīgas Jūrmalā, Jaundubultos. Mani dziļi un ilgi nodarbināja problēmas par latviešu varoņu teiku sistematizēšanu un sagatavošanu dramatiskai iegūtnei. Jau pirmās trimdas laikā Vjatkā ir uzņemti plaši plāni lugām no šīs vielas aplokiem un izstrādāts gandrīz gatavs viens cēliens no cikla, kurš grozās ap Kurbada teikām. Pirmoreiz “Uguns un nakts” pirmo cēlienu nodrukāja mans draugs Līgotņu Jēkabs kādā rakstu krājumā jau 1904. gadā. Visa luga 1905. gadā parādījās P. Zālīša vadītā “Mājas Viesa Mēnešrakstā.” [11] Andrejs Upītis 1912. gadā lugas sestā izdevuma priekšvārdā raksta: “Sena dziesma jaunās skaņās – līdz šim lielākais latviešu dramatiskās rakstniecības lieliskākais darbs. Neviens cits tā nav sekmējis vispārējās latviešu mākslas uzplaukšanu.”

Luga "Uguns un nakts" drukāta 39 reizes, ieskaitot 3 reizes periodikā, kā arī krievu, vācu, franču, igauņu, baltkrievu un angļu valodā. Luga izdota politiski "kritiskos" gados: 1940., 1945., 1953., 1988. gadā un Raiņa jubilejas gados: 1965., 1995., 2015. gadā. Luga "Uguns un nakts" uz skatuves uzvesta 12 reizes. Nozīmīgi ir 1911. gada un 1947. gada uzvedumi, kad iestudējumu atkārtoja vairāk nekā 100 reižu.

1. tabula

Raiņa "Uguns un nakts" izdevumi

Nr. p. k.	Gads	Izdevums	Izdevējs	Izdošanas vieta	Piezīmes
1.	1904.	Rakstu krājums "Rīta skaņas"		Jelgava	1. cēliens "Aizkraukļa pili"
2.	1905.	Žurnāls "Mājas Viesa Mēnešraksts", Nr. 8, 9, 11, 12	E. Plātešs	Rīga	Iespiests pirmo reizi
3.	1907.	Uguns un nakts	Grāmatu apgādniecība "Domas"	Rīga	Pirmizdevums grāmatā
4.	1911.	Uguns un nakts	Dzirciemnieku izdevums Nr. 18	Rīga	
5.	1913.	Kopoti raksti I Uguns un nakts	Dzirciemnieku izdevums Nr. 43	Rīga	A. Upīša priekšvārds
6.	1921.	Kopoti raksti III Uguns un nakts	A. Gulbja apgāds	Rīga	
7.	1925.	Kopoti raksti V "Dzīve un darbi"	A. Gulbja apgāds	Rīga	Raiņa priekšvārds
8.	1930.	Uguns un nakts	A. Gulbja apgāds	Rīga	
9.	1935.	Uguns un nakts	Valters un Rapa	Rīga	
10.	1936.	Rakstu izlase II	<i>Госизмиздат</i>	Maskava	
11.	1940.	Uguns un nakts	Valsts apgādniecība	Rīga	9. iespiedums
12.	1940.	Uguns un nakts	VAPP Daiļliteratūras apgādniecība	Rīga	Izdots pēc Latvijas okupācijas, 3000 eks. Mākslinieks O. Norītis
13.	1945.	Uguns un nakts	Zelta Ābele	Stokholma	
14.	1946.	Uguns un nakts	Baltijas apgāds	Štutgarte	L. Liberta ilustrācijas, 100 eks. numurēti ar roku
15.	1946.	Rakstu izlase II Uguns un nakts	LVI	Rīga	
16.	1946.	Uguns un nakts	LVI, J. Raiņa muzejs	Rīga	
17.	1946.	Dzimtenes hrestomatija Uguns un nakts	LVI, Chrestomatija 11. klasei	Rīga	

1. tabulas turpinājums

Nr. p. k.	Gads	Izdevums	Izdevējs	Izdošanas vieta	Piezīmes
18.	1950.	Kopoti raksti, 7. sēj. Uguns un nakts	LVI	Rīga	
19.	1953.	Uguns un nakts	LVI	Rīga	Mākslinieks V. Valdmanis
20.	1964.	Kopoti raksti, 15. sēj. Uguns un nakts	Ziemeļblāzma, Jānis Abučs	Zviedrija	Mākslinieks N. Strunke
21.	1972.	Uguns un nakts	Amerikas Latviešu apvienība, izd. <i>Tarmans Books</i>	<i>Elizabeth- town, PA, ASV</i>	
22.	1979.	Uguns un nakts	Liesma	Rīga	Mākslinieks A. Lamsters
23.	1980.	Kopoti raksti, 9. sēj. Uguns un nakts	Zinātne	Rīga	
24.	1996.	Uguns un nakts	LVI	Rīga	“Vajadzīga grāmata”
25.	2014.	Uguns un nakts	Izd. “Publicētava“		
26.	2015.	Uguns un nakts	Zvaigzne ABC	Rīga	“Vajadzīga grāmata” – atkārtots izdevums, uz vāka – Tadenava
27.	2015.	Uguns un nakts	Zvaigzne ABC	Rīga	1953. g. atkārtojums
28.	2015.	Uguns un nakts	<i>JiaHu Books</i>	ASV	ISBN 10: 1784351172

2. tabula

Raiņa “Uguns un nakts” tulkojumi

Nr. p. k.	Gads	Nosaukums	Valoda	Izdevējs	Izdošanas vieta	Piezīmes
1.	1920.	<i>Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Центроне- чатъ</i>	Krievija, Ufa	Jāņa Gruntes tulkojums
2.	1935.	<i>Избранные соч. Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Academia</i>	Maskava	N. Muratova tulkojums
3.	1953.	<i>Избранные произведения Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Советский писатель</i>	Ļeņingrada	V. Roždestvenska tulkojums
4.	1953.	<i>Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Латгосиз- дат</i>	Rīga	V. Roždestven- ska tulkojums, V. Valdmaņa ilustrācijas
5.	1954.	<i>Собр. соч., т. 2 Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Латгосиз- дат</i>	Rīga	V. Roždestvenska tulkojums

2. tabulas turpinājums

Nr. p. k.	Gads	Nosaukums	Valoda	Izdevējs	Izdošanas vieta	Piezīmes
6.	1976.	<i>Стихотворения. Пьесы. Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	<i>Художественная литература</i>	Maskava	V. Roždestvenska tulkojums
7.	1991.	<i>Пьесы, т. 1 Огонь и ночь</i>	Krievu valoda	Liesma	Rīga	L. Čerevičņika tulkojums
8.	1922. 1923.	<i>Feu et Nuit</i>	Franču valoda	Žurnāls <i>La Nouvelle Journée</i> 1922, Nr. 36, 1923, Nr. 38, 39, 41, 43	Parīze	Natālijas Robiņas un Kamila Mobēra tulkojums
9.	1965.	<i>Valitud teosed, 2. Tuli ja oo</i>	Igauņu valoda	<i>Eesti Raamat</i>	Tallina	K. Abena un V. Bēkmana tulkojums
10.	1986.	<i>Fire and Night: Five Baltic Plays</i>	Angļu valoda	<i>Wareland Press, Inc.</i>	Ilinosa	A. Straumaņa tulkojums
11.	1988.	<i>Агонь и ночь</i>	Baltkrievu valoda	<i>Юнацтва</i>	Minska	<i>Пер. В. Сёмухи</i>
12.	1920.		Vācu valoda	Nav publicēts	ZA Misiņa bibliotēka	Edvina Teivena tulkojums

Rainis un Aspazija aktīvi piedalījās 1905. gada revolucionārajos notikumos. 1905. gada 11. decembrī notika Aspazijas lugas “Sidraba šķidrants” divdesmit piektā izrāde, līdz pēdējam izpārdota. Tā bija arī beidzamā šim teātrim. Tika aizliegta Rīgas Latviešu biedrība, jo valstsvīriem šķita, ka tā bija galvenā, kas perina “buntavniecību pret valdību”. “Sidraba šķidrants” tajā vakarā netika nospēlēts līdz galam, sākās mītiņš. Arī abi dzejnieki runāja šajā mītiņā, un no jauna viņiem uzgavilēja līdz pēdējai iespējai pārpildītā zāle. Iejaucās žandarmi. Cilvēki tika sisti, dzīti ārā pa durvīm, un drīz namā iestājās klusums. Reakcija pieņēmas spēcīgā, tā bija gatava iznīcināt tos, kas cēlušies pret cariskās patvarības varu.

Rainis 25. decembrī atstāja Rīgu un devās uz Randeni Daugavpils rajonā. Dzejnieks neatstāja Rīgu kopā ar sievu – Inīņa viņam sekoja vēlāk. Tā šķita drošāk. Inīņa atstāja Rīgas dzīvokli, līdzdama cauri pagalmu sētām, lai “Sidraba šķidranta” sacerētāju neieraudzītu izejam pa vārtiem. Viņi kopā devās uz Poliju. Robežu pārgāja mežainā apvidū rītausmā, ziņkārīgu acu nepamanīti. Pēc uzkavēšanās pie drauga Borisa Priediša Sosnovicē ceļš veda tālāk uz Šveici. Cīrihē ieradās Arturs Nagliņa kungs ar sievu Amāliju Gerkīru. Tā bija rakstīts dzejnieku pāra jaunajos dokumentos. Rīgā avīze *Düna-Zeitung* tieši Raini izsludināja par galveno 1905. gada notikumu kūdītāju un visa vaininieku [12].

Vasarnīca pēc Raiņa un Aspazijas aizbraukšanas

Sākumā vasarnīcu pārvaldīja Aspazijas māsa Dora Rozenberga (1877–1925). Rainis sūdzējās: “Doriņa 1906. gadā bija visu izīrējusi, bet bija jāpiemaksā klāt 2 reiz tik daudz, nekā varētu ieņemt no īres (jāatliek bija skaidri ap 200 rbļ., bet nācās klāt piemaksāt 600 rbļ.). Kā nu man tikt vaļā no savas zemes īpašnieka godības?” Rainis lūdza rakstniekam Augustam Deglavam uzņemties galvenās *klapatas*, kas saistītas ar vasarnīcu [13]. Par to, kā viņiem veicās, liecina LU Akadēmiskajā bibliotēkā un Rakstniecības un mūzikas muzejā saglabājušās vairāk nekā 80 vēstuļu, proti, sarakste starp A. Deglavu un Raini.

Par palīdzi vasarnīcas uzturēšanai bija pieaicināta zvejnieka Jūlija Pētersona sieva. Darbus viņa uzsāka spraigi un bija *šiverīga*. 1908. gada sākumā Deglavs sāka uztraukties: “Tagad arī ievācu ziņas, ka Pētersoniete tomēr pēcāk malku īrniekiem pārdevusi, bet man neko par to nesacīja. Sienu pat veduši prom uz savām mājām: arī man nekas nav teikts. Vai es to varēju iedomāties, ka cilvēki tik zemi, parunājuši jau tikām, ka malku var pārdot, bet, protams, ka tad man to nevajadzēja slēpt. Uz pagraba augšas ir vēl tikai nedaudz malkas; pavasarī nu gan mammīte ar mālderī kādu daļu izdedzināja, taču lielāko daļu no visa mūsu malkas krājuma P. ir iztirgojuse bez naudas atdošanas. Ja mūsu mammīte būtu tāda žirgtāka, tad arī varbūt iztīktu gluži bez Pētersonietes.” [14] Rainis atbild: “Pētersoniete, kā jau Tev rakstīju, ir lāga sieva, bet naudas lietās pilnīgi neuzticama. Mums viņa vajadzīga vasarnīcai. Parunā ar viņu gan. Malku tiešām viņa paņēmusi, bija pus kaudzes un bez tam vēl pilna visa pagrabaugša. Par zāģēšanu vien tikām aizmaksājuši 30 rbļ.” [15]

Vasarnīcā daudz uzturējās Aspazijas mamma Margrieta. Vēstulēs viņa minēta kā mama vai mamīte. Rainis viņai katru mēnesi atvēlēja līdz 25 rbļ. A. Deglavs mamīti 1909. gadā slavē: “Lielākie nopelni izīrēšanai ir mamītei, viņai ir atzīstamas veikalnieciskās dāvanas; ar kaut kādiem “suškiem” viņa arī neielaidās! Mamīte nav ne mazam lepna, un tas viņai arī novēlams. Liels piepalīgs pie mājas izīrēšanas bija arī mājas jaunais tērps, jo krāsu tonis atšķiras no visām citām kaimiņu mājām, kā kāds augstāki cēlāks elements. Ar vārdu sakot, māja ir pielīdzināma nevien skaistai, bet arī izglītotai jaunkundzei un tāda valdzina ikvienu. Mamīte saka: “Kurš iet garām apstājās un apskatās!” Nu tad jau arī nav nekāds brīnums, ka kāds ieskatās dziļāki un apmetas.” [16]

Vasarnīcā tika izīrēti abi stāvi, katrā pa četrām istabām. Apakšējo stāvu ar lielo istabu parasti izīrēja vienai ģimenei. Īrētājus ieguva ar sludinājumiem, vai pavasarī īrnieki uzradās, kad tie apstaigāja Jūrmalas mājas. Rainis domāja, ka sludinājumos viņa vārds neko nelīdzēs, jo īrnieki bija pa lielai daļai žīdi. 1907. gadā apakšējā stāva īrnieki bija Vasermana ģimene (250 rbļ.). Citās augšējās istabās arī bija žīdi.

Augšējo dzīvokli aizņēma Raiņa paziņa Jēkabs Dravnieks (1858–1927). A. Deglavs 1907. gada jūnijā ziņo, ka satiecība starp īrētājiem nav nekāda labā. Augšas žīdi un Dravinieks brēc uz apakšas žīdiem, kuri taisot lielu troksni. 1908. gada martā Deglavs ziņo: “Izīrēju tagad visu vienam pašam kādam Tules žīdam Rapoportam par 450 rbļ.” [17] Nākamajā gadā A. Deglavs ziņo Rainim: “Šogad visi žīdi bija nodomājuši sagult Bilderiņos, bet tagad nu Bilderiņu māju saimnieki paši savstarpēji vienojušies un devuši parakstus, ka žīdiem neizīrēs, tā tad jānāk tiem būs atpakaļ pie mums. Tādēļ jau uztraukties vēl nebūt nav ko. Tagad māja ir nokrāsota

un skaista, slien visas citas laukā. Šajā gadā apakša ir izīrēta bagātam žīdam un augša vāciešiem.” [18] Jūlijā A. Deglavs savā vēstulē humoristiskās intonācijās attēlojis notikumu virkni, kura saistījās ar vasarnīcas apakšstāva izīrēšanu turīga ebreju tirgotāja Šalita ģimenei. Nobeigumā viņš jokodamies rezumēja: “Tie, kuriem Dievs to nolīcis, jau arī saiet kopā agri vai vēl.” 1910. gada martā A. Deglavs raksta, ka izīrēšana būs viegla, jo pērnā žīda lietas vēl stāv un varbūt, ka tas pats vēl paliks [19].

Daudz rūpju un līdzekļu prasīja vasarnīcas ēkas uzturēšana labā kārtībā, lai piesaistītu izīrētājus. 1907. martā Rainis raksta A. Deglavam: “Kad apskati, mīļais, tad aprēķini ar mamu, cik vajag nepieciešamo reparatūru (remontu izmaksas – V. G.)” A. Deglavs atbild: “Abi ar Emu (A. Deglava dzīvesbiedre – V. G.) izbraucām un visu apskatījām, arī mēbeles. Istabās būtu jāizdara arī tapetēšana un augšā jākrāso grīdas. J. Pētersons domā, ka tā ilgāk vairs nevar ielaist, jo tad vēlāk nākas grūti dabūt kā vajadzīgs. Apakšā grīda vēl laba, bet nebēdīgie puikas apakšējam balkonam vietām izsītuši rūtis, tie būs jāglāzē. Grīdas krāsu dosim paši un cilvēku pieņemsim uz dienām. Tapetes varētu iznākt 4 rbļ. bez darba. Un glāzes liks Pētersons, cik lēti vien iespējams. Puķu dārzs īrniekiem jākopj pašiem, mēs tikai no gruziem iztīrīsim.” [20] 1907. gada sezonai beidzoties, puķes un trimo tiek nogādāti pie Pētersones. Verandas logi izņemti un aizklāti ar maisiem. Rainis raksta Deglavam: “Vēl ko citu: kad noslēdz villu uz ziemu, tad lūdzams, pieliec visgarām četriem sētas vārtiem atslēgas, lai govis nebradātu kā pērn. Melnās zemes gubu varētu labāk pārdot, jo citādi to tāpat izzags; vezums melnās zemes maksā 1 rubli. Augšā grīdu krāsot vajadzēs, bet ruden, kad lietains laiks nāk virsū, nav tik labi kā pavasarī. Apprasies arī, cik grib Rīgas meistari, vai tik dubultnieki nav lētāki, man pirmo reizi krāsoja labi un lēti Dubultu Goldšmits.” [21]

1908. gada februārī Pētersoniete ziņo par notikušo negadījumu, ka no malkas svāra iegāzušies pagraba griesti. Aprīlī tiek krāsotas grīdas un tapsētas tās istabas, kurām tapetes gluži saņurcītas. A. Deglavs ziņo: “Mūsu gaišajai aintai, kas citādi būtu mūsu vasarnīca, ir viena maza ēnas puse, proti pērnīe žīdi to aplaiduši ar blaktīm. Tas var būt par iemeslu kontrakta laušanai, un tādēļ mums visiem spēkiem jāizskauž. Sāpīkām un nosūtījām jau visādas indevas un mums cerība blaktis iznīcināt uz bērūm bērūmīem.” [22] Jūlijā A. Deglavs ziņo, ka “krāsotājs ar to tornīti iecirta izdevumos robu – 11 rbļ. 50 kap. Par grīdu krāsošanu samaksājis kādam meistaram par kvadrātasi ar viņa krāsu 50 kap. Mamīte tam arī bija likuse nokrāsot vašblodai kājas un galdu, tā ka rēķinu viņš izstādījis 58 rbļ. 55 kap. Māja jākrāso būs, citādi sāk par daudz mesties tai melnas punktes un vēlāk var kaitīgi būt, par krāsām un par krāsošanu būs jāmaksā daudz vairāk”. 1908. gada jūlijā A. Deglavs raksta: “Žīdiņi pataisīja kādus rubļus piecus liekus izdevām, jo augšas plītij vajadzēja vēlāk darīt ielāpu pie izdegušās ceptuves krāsns, tāpat taisīt viņiem galdiņus laukā. Tā kā pavasarī bija auksts, ieteicu, lai viņi uzstāda petrolejas krāsni, bet tad viņi gribēja, lai es maksāju no tās pusi, jo citādi tie augšas īrētāji vāksoties ārā. Es, protams, stingri noraidīju – manis dēļ, lai velkas, bet lai samaksā. Mājas apkopšanai vēl izdevumi radās 10 rbļ., starp citu, tika uzstādītas dēļu klapes priekšā lielai glāžu verandai, lai nenotiktu atkal mūsu glāžu izdauzīšana.” [23]

1909. gada aprīlī Rainis Deglavam dod steidzīgas atbildes: “Māju liec krāsot, mīļo brāl, krāsu, lai ņem vislabāk brūnīgi pelēku, tad verandu rozā krāsa piederēs

labi klāt; gaiša – balta vai dzeltena – krāsa maksās par dārgi.” Uz Deglavs atbild: “Mājas krāsošanas darbi šodien tika uzsākti. Salīgu ar krāsotāju meistarū V. Rozi par 110 rbļ. Krāsa būs gaiša dzeltenī zaļganīga. Skaistāka kāda var būt un visur parasta. Par labu darbu meistars apņēmis galvot; arī tornītis vēl reizi tiek pārkrāsots ar švemfurter grīnu. Balkoni tiek krāsoti. Pirmais aprēķins bija sataisīts uz 127 rbļ. 40 kap. Vēl bija rēķinājis par gruntēšanu un 2 reiz krāsošanu 120 kap. par kvadrātsi.” [24] Maijā Deglavs ziņo: “Tikai nu policija nāk virsū, lai taisa trotuāru, – būs atkal jauni izdevumi. Dēļi jau nopirkti, un no pašu kokiem raudzīsīm izmantot. Tad viena nepatīkama lieta, ka mazajā pusē starp šindeļa jumtu un papes jumtu nozudusi rene, arī vien palikuši. Vai viņa tur pavisam bijusi, Tu taču atceries? Tā nu viena nepatīkšana atkal vairāk.” [25] Jūlijā Rainis raksta: “Tā krāsošana un Jūs abi jaunie māklēri [G. Rozenberga un A. Deglavs] esat tiešām izdarījuši brīnuma lietas. Krāsošana 120 rbļ. ir ļoti lēta. Gleznotājam Jūlijam Maderniekam izsaki vēl sevišķi manu pateicību par skaisto un oriģinālo zīmējumu. Tu varētu viņu arī kādu reizi izvest laukā no Rīgas un parādīt mūsu vasarnīcu, ko viņš par to teiktu? Vai viņam arī nepatīktu tas “glāžu nams”, kā viņu jau toreiz dzirdēja saucam? Un tagad tas taču daudz skaistāks, kā Tu pats saki. J. Madernieks pašlaik rakstot par Jūrmalas vasarnīcām, varēja arī mūsējo godam minēt.” [26]

Daudz pūļu prasīja vasarnīcas naudas lietas. Kad saimniekot sāka A. Deglavs, 1907. gadā istabu īre ienāca: no apakšstāva 200–230 rbļ., no augšas 2 istabas ar balkonu – 60–80 rbļ., pārējās pa 25–35 rbļ., augškakts – 15–20 rbļ., apakšējā atsevišķā istaba ap 30–45 rbļ. Tādēļ Rainis lūdz Deglavu: “Rēķinus vajadzētu Tev vest, jo mama to neprot.” A. Deglavs atbild: “Īrēs jau esmu saņēmis par visu caur Pētersoni un no Dravnieka. Nu galu galā iznāk jau tīri labi, aprēķins man sanāk kopā par visiem 450 rbļ.” Un oktobrī Rainis raksta: “Tev naudas jāpatura vispirms priekš mammas 2 mēn. – 50 rbļ., tad priekš villas apkopšanas: cieti aiztaisīšanas, atslēgām, norūmēšanas; priekš ledus ievēšanas 10–12 rbļ., tad neparedzētiem izdevumiem – kopā varbūt 100–150 rbļ.” [21]

1908. gadā Deglavs raksta: “Esmu iedevis mamītei par aprīli, maiju un jūniju 75 rbļ., bez tam, vēl materiālu esam pirkuši par kādiem 13 rbļ. 57 kap., braukšanas naudas, sūtīšanas, pasta pakas man līdz šim prasījušas ap 6 rbļ. Ledus uzpildīšana un atejas vietas tīrīšana 9 rbļ. 50 kap. Grunts nauda par 1908. gadu 141 rbļ. 05 kap. un apdrošināšana 35 rbļ., policijai 3 rbļ.” Rainis interesējas: “Vai esi jau runājis cik izmaksās villas krāsošana? Kad būs no īrnieka samaksāts, vai tad viss atlikums izietu uz krāsošanu vai vēl paliktu kas? Vai varētu mums drusku atsūtīt?” 1909. gada martā Deglavs raksta: “Vēl nekas nav īrēts un par to nevajag uztraukties, jo tas tādēļ, ka mēs turamies pie cenas, gribam izdzīt 500 rbļ.” Jūnijā vasarnīca ir galīgi izīrēta; apakša par 300 rbļ., augša par 190 rbļ., kopā par 490 rubļiem [18].

Koka vasarnīca bija noteikti jāapdrošina. Rainis 1906. gada februārī rēķinājis: ja vasarnīcu neizīrē, tās uzturēšana (*asercurance* – apdrošināšana un grunts nauda) gadā izmaksātu 200 rbļ. A. Deglavs 1906. gadā par 500 rbļ. pie Dž. Hafferberga Kungu ielā 11 apdrošināja mēbeles “pret uguni”. 1907. gada maijā Dž. Hafferbergam samaksāja par apdrošināšanu 45 rbļ. 1907. gada oktobrī Rainis raksta Deglavam: “Apdrošināšanu pārvedām gan uz II Krievu biedrību, aģents Blauberģs man pazīstams un goda vīrs, jo 15 rbļ. par gadu lētāks, ir taču aprēķins.”

Par vasarnīcas pārdošanu Rainis sāka rūpēties jau 1906. gadā. Viņš A. Deglam rakstīja: “Man tagad tik prāts pārdot to villu, parunā arī par to šur tur.” 1907. gadā Rainis turpina: “Vēl viena veikala darīšana: vai nevari dot kādu pado- mu, ko lai daru ar savu vasarnīcu. Vai negrib kāds pirkt? Vai īrēt? Vai varbūt tāpat dzīvot un izīrēt citiem?” Jūlijā Deglavs ziņo: “Kāds caur Rozenberģi griezies, vai Tu nepārdotu savu villu Karlsbādē. Viņš dod 3500 rbļ.” Rainis atbild: “Nu un ar Karlsbādes villas pārdošanu arī ir, kā ir. Man pašam villa to maksā, ko pircējs sola, tad vēl iekšā mēbeles un piederumi par 500 rbļ. Tos nav citur kur likt, jāpārdod līdzī (es paturu tikai grāmatas un piemiņas bildes). Tad arī vēl paliktu nesamaksāti baļķi, malka, melnzeme, kas arī būtu 500 rbļ. Vēl viens gads: gara izmaksa.” [27] 1907. gada augustā Deglavs informē: “Kas attiecas uz Karlsbādes grunti, tad nu ve- cais Rozenbergs pats to sadomājis pirkt. Viņa oferte šāda: 3500 rbļ. tanī skaitā kon- trakta izdevumi; 300 rbļ. tūdaļ maksāt, tālāk katru gadu 500 rbļ. nomaksāt un par neizmaksāto kapitālu maksāt procentus, viņš tos augstākus par 6 % negrib maksāt. Pašreizējā Tavai gruntei daudz lielāka vērtība ne kā iepriekš tam. Zināms ar vienu māju aprobežoties nevar. Kad otra māja gatava, tad to nobeidzot varētu uzcelt trešo u.t.t., kamēr gruntsgabals pilns. Tad tas ienestu tik daudz, cik Jums abiem priekš eksistēšanas vajadzīgs. Var dot kādam žīdam būvēt, no kā protams pirmajos gados pašam nebūtu nekāda labuma.” [28] 1907. gada oktobrī Deglavs raksta: “Jelgavas pircēja Mucenieks jkundze jau būtu ļoti pa rokai, tagad arī mama raksta, ka lau- cenieki labprāt pērkot mierīgas Jūrmalas vasarnīcas nekā savas nemierīgās lauku mājas. – Varbūt kas iznāk mums arī. Bet tādi ļaudis negrib pirkt bez kaulēšanās, tātad Tev arī būs jāuzprasa 5 vai 6 tūkstoši, lai būtu ko līgt.” [29]

1908. gada februārī Deglavs vēsta: “Pēc ilgāka laika man nu Jums atkal par šo to jāpaziņo. Tā pircēja no Jelgavas bija pie manis, ir kāda Šeibas kundze. Māja viņai ļoti patīkot, bet kad noprasīju 5500 rbļ., tad atrada to par dārgu. Es domāju, ka nav ko pārsteigties, kaut gan Pētersonieta patlaban ziņo, ka mežs Tavai mājai blakus tikšot sadalīts un tikšot apbūvēts.” Jūlijā Rainis atbild: “Villu pārdot es vēl negribu, Jūrmala attīstās un, jo ilgāk es spēju kavēties ar pārdošanu, jo labāk.” [30]

1910. gada jūnijā A. Deglavs ziņoja, ka viņš un Aspazijas māte gatavojoties pārdot Jaundubultu vasarnīcu kādam Eizenbergam. Rainis atbild: “Mīļo, brāli, pircējs ir labs, es pazīstu tādu famīliju Jūrmalā, tie ir bagāti ļaudis. Tātad še nosūtu Tev arī obligāciju. Šo obligāciju Tu pārdod viņiem par teikto cenu – 5350 rbļ. Tev arī vajadzēs ņemt advokātu, vislabāk Gustavu Zemgali, kuram laikam ir jau mana pilnvara. Par pārdošanas sīkumiem: mēbeles vasarnīcā, gultas, grāmatu skapi, bil- des, lai visu pārdod tam pašam pircējam. Lai māmiņa patura, kas viņai gribas, un tad lai nepārdod: divas “lauzto prieku” bildes, kas man dāvātas no Gruzītiens (rāmi nav vajadzīgi) [Rainis šeit runā par pirmās latviešu profesionālās gleznotājas Emīlijas Gruzītes dāvinātajām gleznām, kuras bija tapušas populārā Raiņa dzejoļu iespaidā. Tajās attēlotas “Lauztās priedes” Jūrmalas kāpās. Viena no šīm gleznām glabājās Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejā – V. G.], – tad Bocklina *Schloss am Meer* [Rainis te piemin viņa un Aspazijas iemīļotā šveiciešu gleznotāja A. Bekelīna darba reprodukciju – V. G.] līdz ar rāmi, kas dāvāta Elzai, – tad visas fotogrāfijas no mums un skati no Slobodskas lai paliek nepārdoti, tāpat lai nepārdod grāmatas.”

1910. gada jūlijā A. Deglavs ziņo: “Sliktā puse no pārdošanas ir, ka tas izpaudās pa visu Jūrmalu un visi par šo pirkumu runā, labā puse – ka arī pietiecās vairāki pircēji. Noraidu tos pie mamītes, lai viņi nolīgst un tad nāk pie manis (obligācija glabājās pie manis).” Augustā A. Deglavs raksta: “Tagad ļoti daudz nāk pircēju, pieprasa cenu, noņurd, izgudrojas un tad sola atkal atnākt. Mums ir pilnīgi mierīgi jāiztur, kamēr viņi nāk, jo mēs nedrīkstam lietu citādi nostādīt kā: mēs neesam spiesti pārdot. Saka visi, ka cena esot par augstu. Bet vienu zelta mācību es varu dot: kas grib māju labi pārdot, tam vajag pacietības.” [31]

1911. gada 10. martā Deglavs vēsta: “Tagad griežos pie Jums daudz priecīgāki un nopietnā lietā. Proti, mēs esam jūsu māju Jūrmalā pārdevuši šorīt, un prasījām “riktīgi” par 5350 rubļiem, kas mūs pie līguma saista; un esam jau saņēmuši 50 rbļ. Mamīte beidzot dabūjusi vienu gruntīgu pircēju, kādu būvmeistaru Sīpolu no Tukuma apgabala, kam tā nauda ir. 1911. gada 3. maijā Rainis pateicās: “Jāiesāk nu ar lieliem un daudziem paldiesiem par mājas pārdošanu! Nu tad Elza brauks uz sanatoriju, un es pamazām sākšu nolīdzināt savus parādus. Tie divi tūkstoši Tev būs jāšūta man caur kādu Rīgas banku. Tie atlikušie trīs tūkstoši ir uz laiku brīvi un var nākt uz obligāciju.” [32] Kad māja ir pārdota, A. Deglavs raksta, ka 1. maijā braukšot pie mamītes, kura tagad Jūrmalā vēl turpat savā vecajā lomā pie jaunā saimnieka Sīpola.

Nekustamo īpašumu Poruka prospektā 61 no Raiņa nopircis Jēkabs Anša dēls Sīpols, kurš dzīvoja Tukumā, Pauzera ielā 3. Pirkšanas-pārdošanas līgums parakstīts 1911. gada 9. jūnijā, pārdošanas cena uzrādīta 4500 rbļ. [33]

Informācijas iegūšana par mājas pircēju Sīpolu bija sarežģīta. Raiņa un Deglava vēstulēs uzrādīts tikai pircēja uzvārds – Sīpols, nav vārda un pat vārda pirmā burta. Meklējot LVVA Poruka prosp. 61 zemesgrāmatu, noskaidrojās, ka ne uz J. Pliekšāna vārda, ne M. Sīpola vārda tādas nav. Ir tikai “Māja grāmata”, kurā ieraksti sākti no 1940. gada. Šajā “Mājas grāmatā” ierakstītais īpašnieks M. Sīpols ir izsvītrots, un tā vietā ierakstīta Rīgas Jūrmalas savstarpējā kredītu biedrība. Turpinot meklēšanu, tika izmantota informācija no LVVA radurakstiem, kur bija tikai viena piemērota persona – namīpašnieks Mārtiņš Sīpols (M. Sīpols) no Salas pagasta. Šis Mārtiņš dzimis 1761. gadā, viņa ģimenē bijuši trīs dēli: Pēteris, Mārtiņš un Jēkabs. Dēliem Pēterim un Jēkabam Mellužos bijuši savi zemes gabali. Papildu informācija bija fotogrāfija, kuru atrada Imants Briedis, uzsākot 2016. gadā atjaunot ēku Nr. 2 Poruka prospektā 61 (1923. g. fotoateljē MATIS Rīgā, Dārtas ielā 4, dz. 6.). Fotogrāfijā redzami kādas ģimenes locekļi ar dēliem. Tas deva pārliecību, ka izsekotais Mārtiņš ir meklētā persona, kas no Raiņa iegādājās vasarnīcu.

Tālāk tika veikti sīkāki pētījumi par Raiņa un Aspazijas uzturēšanos Jaundubultos vasarnīcas būves laikā. No informācijas avotiem zināms, ka viņi 1904. gadā, kamēr notika celtniecība, ir īrējuši istabas no Jūlija Pētersona Aleksandra prospektā 2. Noskaidrojās, ka šīs mājas adrese tagad ir Rojas iela 3 un ka tās īpašnieki zināja nostāstu par Raiņa un Aspazijas dzīvi viņu mājā. Tādēļ LVVA fondā tika sameklēta šīs mājas zemesgrāmata, kuras īpašnieks 1938. gadā bijis Jēkabs Freimanis. Sarakstā viņa uzvārdam blakus gluži nejauši atklājās arī īpašnieka Kriša Finča zemesgrāmata. K. Finčis Raiņa vasarnīcas 1940. gada “Mājas grāmatā” reģistrēts kā neprecēts vecpuišs un gadījumu darbinieks. Iepazīstoties ar šo Poruka prospekta 61 zemesgrāmatu, izrādījās, ka K. Finčis ir bijis pēdējais

Raiņa mājas īpašnieks, bet pircējs no Raiņa ir bijis Jēkabs Sīpols. Šajā arhīva lietā nebija atzīmes, ka kāds to līdz šim būtu izmantojis.

Dati par Jēkaba Sīpola ģimeni iegūti no Tukuma luterticīgo baznīcas grāmatām [34].

3. tabula

	Tēvs	Māte	Uzvārds pirms laulībām	Dzimšanas dati (vecajā stilā)
Jēkabs	Ansis	Anna		1867. g. 29. nov.
Katrīne	Jēkaba sieva, dzim. Vīrse			
Jēkaba un Katrīnes kāzas				1900. g. 13. dec.
Lidija	Jēkabs	Katrīne	Upelince	1903. g. 1. aug.
Matilde	Jēkabs	Katrīne		1906. g. 30. aug.
Emīlija	Jēkabs	Katrīne	Zenne	1907. g. 16. okt.
Gustavs	Jēkabs	Katrīne		1909. g. 22. marts

Jēkabs Sīpols ir kristīts Svētā Mārtiņa baznīcā Rīgā, viņa bērnu dzimšanas ierakstos ir norāde, ka tēvs ir celtniecības lietu meistars (*мастер строительных дел*).

Jēkaba Sīpola ģimene bijusi ēkas Poruka prospektā 61 īpašniece arī līdz 1934. gadam, kad nolēmuši to nodot ģimenes vienas personas – Matildes Sīpolas – rīcībā. Tātad “Mājas grāmatā” uzrādītais īpašnieks M. Sīpols nav bijis Mārtiņš, bet Matilde Sīpols. No dokumentiem redzams, ka pēc Pirmā pasaules kara Sīpolu ģimenei ir bijušas grūtības īpašuma pārvaldīšanā, tas vairākas reizes ieķīlāts, īpašumam jau bijuši lieli parādi, un pēc neilga laika parādnieces M. Sīpols īpašums pārdošanas izsolē nonācis Rīgas Jūrmalas savstarpējā kredītu biedrības īpašumā. Biedrība 1939. gada novembrī īpašumu pārdevusi Krišam Finķim, līgumā uzrādītā pārdošanas cena ir 15 000 Ls.

Raiņa celtās vasarnīcas liktenis

19. gs. beigās un 20. gs sākumā, kad tika būvēta Rīga, celtnieku darbs un vasarnīcu izīrēšana bija ļoti ienesīga. Jēkabs Sīpols tūlīt pēc Raiņa ēkas nopirkšanas Poruka prospekta 61 teritorijā uzbūvēja vēl trīs vasarnīcu ēkas. Pirmais pasaules karš un neatkarīgās Latvijas nodibināšana situāciju krasi mainīja. Pirmā pasaules kara laikā Rīgas jūrmalas teritoriju vairākkārtīgi šķērsoja armijas, kuru zaldāti krietni paputināja neapdzīvotās vasarnīcas. Pēc Latvijas nodibināšanas vasarnieki no Krievijas, kuras galvaspilsēta bija kļuvusi Maskava, uz Rīgas jūrmalu vairs nebrauca. Ēku atjaunošana prasīja lielas investīcijas. Pirms kara uzbūvētās vasarnīcas brīvajā Latvijā ienākumus deva maz.

Pēc atgriešanās Latvijā 1920. gadā Rainis par savu bijušo māju vairs neinteresējās, viņš 1926. gadā nopirka vasarnīcu Majoros. Finķa kungs, nopērkot Raiņa vasarnīcu bagātajos Ulmaņa laikos, cerēja lielos parādus ātri izmaksāt. Viņa cerības izplēnēja jau pēc pusgada, kad Latvija tika okupēta. Pēc Latvijas okupācijas 1940. gada jūnijā padomju vara viņa zemi un mājas nacionalizēja. Bet nākamajā gadā iebrukusī vācu vara īpašuma tiesības atkal uz neilgu laiku atjaunoja.

Poruka prospekta 61 "Mājas grāmatā" var izsekot notikumiem, kuri risinājās šajā periodā. Krišs Finķis (1886–?) ieradies Jūrmalā 1940. g. 17. janvārī no Tukuma un dzīvojis Poruka prospektā 61, 2. dzīvoklī. No 1940. gada 6. jūnija līdz 12. septembrim reģistrēti trīs vasarnieki: *Leytas Elias* (rabīns) ar sievu lietuvieti Freidi un polis *Niemotin Szymis-Neach* (rabīns). Finķis Poruka prospektā nodzīvojis līdz 1940. gada 16. decembrim, tad aizbraucis uz Brikstu mežsaimniecību Briezos. 1941. un 1942. gadā vasarnieki nav reģistrēti. Finķis Krišs atgriezies Jūrmalā 1943. gada 2. martā, un vācu policija viņu iereģistrējusi kā Poruka prospekta 61 materiālo laukuma pārzini [35]. 1943. gadā no marta līdz 3. oktobrim 12 dzīvokļos reģistrēti 25 vasarnieki no Rīgas. 1944. gadā vasarnieku skaits palielinājies, no marta līdz jūnijam reģistrēti un pierakstīti uz laiku 39 vasarnieki no Rīgas.

1944. gadā atgriezās Padomju armija, 13. oktobrī ieņēma Rīgu. Īpašums Poruka prospektā 61 tiek iekļauts Latvijas PSR Valsts iestāžu darbinieku arodbiedrības sastāvā. Karš turpinās, bet 23. oktobrī ir jau nodibināta Raiņa pionieru nometne [36]. Šajā nometnē bija iekļautas vēl 17 nacionalizētās vasarnīcas, kuras atradās Poruka prospektā. Pionieru nometne vienlaikus varēja uzņemt 200 bērnu. Lielu daļu bērnu nometināja tieši Poruka prospektā 61, kur atradās arī nometnes vadība. Nometnes direkcija aizņēma Raiņa celto māju. Pie ēkas 1945. gada 23. septembrī svinīgi tika piestiprināta memoriāla plāksne ar uzrakstu: "Latviešu tautas dzejnieks J. RAINIS dzīvoja šajā namā 1904.–1905."

Raiņa mājas pirmo stāvu 1950. gadā pārbūvēja par zāli. Poruka prospekta 61 teritorijā bija izurbta artēziskā aka, no kuras apgādāja bērnu mazgāšanās vietas un ēdnīcu. Nometnes ēdnīca atradās blakus Poruka prospektā 59. Uz Raiņa vārdā nosaukto pionieru nometni sūtīja bērnus no visas Padomju Savienības, tā darbojās katru gadu no 1. maija līdz 31. augustam. Pārējā laikā (konservācijas periodā) to uzraudzīja un remontu darbus vadīja saimnieciskais pārzinis un trīsi sargi-ugunsdzēsēji. Šajā pionieru nometnē 45 gadu laikā (1945–1990) vasaras pavadījuši ap 35 000 bērnu. Raiņa celtā koka ēka strauji nolietojās, par tās atjaunošanu, izņemot krāsošanu, nerūpējās. Astoņdesmitajos atmodas gados Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejs cenšas sadarboties ar pionieru nometni. Raiņa tornītī tiek restaurētas vitrāžas un izvietoti fotoattēli, bet Aspazijas istabiņā izveidota improvizēta ekspozīcija. Pionieru nometnes bērniem rīko pasākumus. Tomēr radīt īstu piemiņas vietu šajos apstākļos nav iespējams.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1991. gadā īpašums Poruka prospektā 61 atradās Valsts iestāžu darbinieku republikāniskās arodbiedrības valdījumā (priekšsēdētājs A. Irgensons). Tas bija kļuvis par J. Raiņa vārdā nosaukto bērnu atpūtas bāzi, tās pēdējais priekšnieks bija N. Orlovs. Atpūtas bāze tika likvidēta 1992. gada 2. novembrī.

Uz īpašuma (Poruka prospektā 61) denacionalizāciju neviens nebija pieteicies, un Jūrmalas pilsētas valde ar lēmumu Nr. 351 1993. gada 29. jūlijā to nodod Jaundubultu rehabilitācijas centra rīcībā (Dubultu prospekts 71). Šajā periodā dažas rehabilitācijas centra darbinieku ģimenes tur dzīvo pastāvīgi, bet vasarā daudzi darbinieki to izmanto kā vasarnīcu. Palielinoties nekustamā īpašuma nodoklim, rehabilitācijas centrs nespēj to nomaksāt un nodod īpašumu Poruka prospektā 61 valsts rīcībā.

Īpašums nonāk “Valsts nekustamo īpašumu aģentūras” pārvaldīšanā. Aģentūra mājas Poruka prospektā 61 vasarā izīrē. Raiņa celto māju 1997. gada vasarā izīrē Inītai Gaikai par 2000 latu. 2001. gadā izīrē Aleksejam Jeļinam. 2002. gadā Īrnieci ir Vanda Gamula, 2008. gadā – Jeļena Padomova-Strautiņa. Šie izīrētāji neoficiāli pieņem arī apakšīrniekus. Īrnieki šeit uzturas tikai vasarā, bet astoņus mēnešus gadā īpašumu praktiski neviens nepieskata [11]. Raiņa mājā šad tad nakšņo bezpajumtnieki un aiz sevis atstāj uzlauztas durvis un izsistus logus.

Jaundubultu iedzīvotāji 2005. gada maijā nosūta Kultūras ministrijai, Jūrmalas domei un VAS “Privatizācijas aģentūra” vēstuli (30 paraksti, ieskaitot A. Žiguri, S. Ēlerti, L. Slavu), kurā izsaka bažas par šī nozīmīgā kultūras pieminekļa stāvokli. Kultūras ministrija 2009. gada 21. septembrī ar rīkojumu Nr. 2.1.-1/174 ietver Raiņa būvēto māju Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā kā vietējās nozīmes, vēsturiska notikuma vietu – dzejnieku Raiņa un Aspazijas dzīvesvietu 1904.–1905. gadā – ar Nr. 8704.

Kādu kultūras funkciju piešķirt mājai, kas prasa lielus ieguldījumus? Rakstniecības, teātra un mākslas muzeja (RTMM) direktors Ivars Zukulis uzskata: “Rainim atšķirībā no citiem latviešu literātiem nebija konkrētas mājas. Pie katras nevajadzētu pielikt piemiņas zīmi. Nevar visu Jūrmalu pārvērst pieminekļi, pietiks ar Raiņa un Aspazijas māju Majoros un Aspazijas māju Dubultos.” [37] Valdība 2008. gadā nolēmj, ka šis īpašums jāprivatizē. Pieteikumi tiek saņemti no visiem trim tā perioda īrniekiem, bet juridiski privatizācija noformēta kļūdaini un tiek atlikta. 2013. gadā teritorija tiek sadalīta divās daļās un paziņota atkārtota privatizācija. Zane Juhansone un Jaroslavs Bariņņikovs, kuri iegādājās īpašumu, ātri atkārst, ka 110 gadu vecās koka mājas ir katastrofālā stāvoklī un prasa lielus ieguldījumus, kuri neatmaksājas. Viņi nesāņem arī cerēto atbalstu no Jūrmalas domes Raiņa celtnes mājas saglabāšanai.

Nekustamo īpašumu Poruka prospektā 61 iegādājās Gavaru ģimene. Raiņa celtnes vasarnīcas atjaunošanu un apsaimniekošanu uzņēmusies SIA “Raiņa sēta”. Mājas tehniskais stāvoklis pēc 110 gadiem ir katastrofāls. Nepieciešama pilnīga pirmā un otrā stāva koka detaļu atjaunošana. Tiks atjaunota Raiņa memoriālā piemiņas istaba un balkons, uz kura 1905. gada fotogrāfijā stāv Rainis un Aspazija.

VĒRES

1. Viese S. *Mūžīgie spārni*. Rīga: Jaunā Daugava, 2004, 211. lpp.
2. RTMM Rai D2/16 inv. Nr. 23028.
3. RTMM Rai D2/16 inv. Nr. 25405.
4. Turpat.
5. Skalbe K. *Kopotī raksti VIII*. Rīga: I. Roze, 1939, 128. lpp.
6. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,20.
7. Kalniņš J. *Rainis*. Rīga: Liesma, 1977, 237. lpp.
8. RVLM inv. Nr. 89434.
9. RTMM Nr. 23911.
10. Birkerts A. *Kopotī raksti VI. Apcerējumi par Raini*. Rīga: A. Raņča grāmatu apgādība, 1928, 121. lpp.
11. Rainis J. *Uguns un nakts*. Rīga: Mājas Viesa Mēnešraksts, 1905, 562. lpp.
12. Dobrovenskis R. *Rainis un viņa brāļi*. Rīga: izdevniecība “K”, 2013, 407. lpp.
13. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,4.

14. RTMM inv. Nr. 7765.
15. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,31.
16. RTMM inv. Nr. 16265.
17. RTMM inv. Nr. 16263.
18. RTMM inv. Nr. 16265.
19. RTMM inv. Nr. 16284.
20. RTMM inv. Nr. 77662.
21. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,22.
22. RTMM inv. Nr. 16263.
23. RTMM inv. Nr. 16226.
24. RTMM inv. Nr. 16276.
25. RTMM inv. Nr. 16277.
26. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 477,15.
27. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,11.
28. RTMM inv. Nr. 77667.
29. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,23.
30. LU Akadēmiskā bibliotēka, K. Egles fonds 476,40.
31. RTMM inv. Nr. 16294.
32. RTMM inv. Nr. 18394.
33. LVVA, 1615. f., 5. apr., 1300. l.
34. LVVA Raduraksti, Ev. Lut. Baznīcu grāmatas, Tukuma draudze.
35. LVVA, 2942. f., 1. apr., 11149. l.
36. LVVA, 1730. f., 4. apr., 5. l., 16. lpp.
37. Vorobjovs A. Raiņa namiņa iesaldēšana. *Diena*, 2008, 30. janv.

Summary

There is a building, located in Jaundubulti, Poruka prospekts 61, which on its facade bears the plate: "Poet of Latvian Nation J. Rainis lived in this house from 1904 to 1905." Rainis built this summer cottage with the aim of renting it out: "Perhaps it will bring me some earnings so that I could completely devote myself to literary work". In this cottage he wrote his play "Fire and Night". Together with Aspazija, he also took an active part in the revolutionary events of 1905.

After Rainis and Aspazija went into exile to Switzerland, the cottage was sold. On returning to Latvia, Rainis was not interested in it any more. In 1920, Rainis became the Honorary Member of the University of Latvia. During the Soviet time, the summerhouse was turned into a pioneer camp and named after the poet. After Latvia regained its independence in 1991, since no one had applied for the right of property, consequently, the building was taken over by state authorities for the period of 20 years and, unfortunately, nothing was done to restore this unique wooden building. In 2015, the state authorities sold the summer cottage built by Rainis. At present the commercial enterprise "Raiņa sēta" ("Courtyard of Rainis") has started the restoration and management of the building, paying a great attention to the memorial rooms of Rainis and Aspazija.

Keywords: *summer cottage of Rainis's, Fire and Night, revolutionary events of 1905, broken pines.*